

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐

กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๑. หลักการและเหตุผล

ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นการดำเนินงานซึ่งเน้นการ รวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ โดยวางระบบการผลิตและการบริหารจัดการในแนวทางเดียวกันเพื่อประหยัดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งเกษตรกรยังคงเป็นเจ้าของพื้นที่และทำการผลิตเอง การกำหนดพื้นที่เป้าหมายของเกษตรแปลงใหญ่ ดำเนินการในพื้นที่ต่างๆ เช่น พื้นที่ในเขตชลประทาน พื้นที่ปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ในเขตสหกรณ์นิคม และพื้นที่เกษตรทั่วไป โดยเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่จะร่วมกันกำหนดเป้าหมายการผลิต การถ่ายทอดเทคโนโลยี การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทุกขั้นตอนจนถึงการเชื่อมโยงตลาดกับ ภาคเอกชนแบบประชารัฐ การปรับระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ จะก่อให้เกิดความร่วมมือในการผลิตโดยเกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกรในพื้นที่ที่มีการดำเนินกิจกรรมที่ใกล้เคียงกันหรือติดต่อกันเป็นแปลงใหญ่ทำให้เกิดขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้น (Economy of Scale) มีเป้าหมายการดำเนินงานของกลุ่มอย่างมีความชัดเจน เป็นการเพิ่มอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต ช่วยพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น มีการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามศักยภาพ ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรตามความต้องการตลาด ด้วยการบูรณาการทุกภาคส่วนตลอดโซ่อุปทาน

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อรวมกลุ่มสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกร
๒. เพื่อลดต้นทุนการผลิต
๓. เพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำ
๔. เพื่อยกระดับมาตรฐานสินค้าประมงและเพิ่มช่องทางการตลาด

๓. เป้าหมาย

๑. ลดต้นทุน
๒. เพิ่มผลผลิต
๓. ยกระดับคุณภาพผลผลิตสู่มาตรฐาน
๔. สอดคล้องความต้องการของตลาด
๕. เพิ่มศักยภาพการบริหารการจัดการ

๔. พื้นที่ดำเนินการ

ปี ๒๕๖๐ ดำเนินการ ๑๙ แปลงใหญ่ จำแนกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่

๑. กลุ่มแปลงใหญ่ขยายผล จำนวน ๖ แปลง

๒. กลุ่มแปลงใหญ่ใหม่ จำนวน ๑๓ แปลง

ประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี เชียงราย กาฬสินธุ์ นครศรีธรรมราช ตราด พะเยา เพชรบูรณ์

ขอนแก่น สุรินทร์ นครนายก ฉะเชิงเทรา สระแก้ว พิษณุโลก สมุทรปราการ สมุทรสาคร ยโสธร ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี

๕. งบประมาณ

งบประมาณ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ จำนวน ๓๘,๓๙๓,๐๐๐ บาท

๖. ระยะเวลาดำเนินการ

ตุลาคม – กันยายน ๒๕๖๐

(และดำเนินการต่อเนื่อง ๔ ปีปี ๒๕๖๐ ถึง ปี ๒๕๖๓)

๗. วิธีและขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ขั้นตอนการเตรียมการ

สำนักงานประมงจังหวัด/อำเภอประมง ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงเขต ดำเนินการดังนี้

๑.๑ ดำเนินการประชาสัมพันธ์ ชี้แจงให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร องค์กรชุมชนประมงท้องถิ่น หรือสหกรณ์การเกษตร เห็นถึงความสำคัญ ประโยชน์และวิธีดำเนินการของโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

๑.๒ ดำเนินการรับสมัครเกษตรกรที่มีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในปี ๒๕๖๐

๑.๓ ดำเนินการวางแผนในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยกำหนดจัดตั้งผู้จัดการแปลง (โดยการคัดเลือกผ่าน SC ด้านการประมงในจังหวัด) ดำเนินงานร่วมกับกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ พร้อมจัดทำข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นของแปลงใหญ่ (จำนวนสมาชิก ชนิดสินค้า ขนาดพื้นที่)

๑.๔ สำนักงานประมงจังหวัด ดำเนินการส่งรายชื่อแปลงใหญ่ เพื่อบรรจุเป็นแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในปี ๒๕๖๐ โดยเสนอข้อมูลผ่าน คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จในระดับจังหวัด (SC) ภายในวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๐ และรายงานให้กรมประมงทราบ

๑.๕ ดำเนินการคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการประจำแปลงใหญ่ โดยผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิกอาจมีการแต่งตั้งเกษตรกรผู้นำและเกษตรกรที่เกี่ยวข้องเข้าเป็นทีมผู้ช่วยผู้จัดการเพิ่มเติมเพื่อมาช่วยงานขับเคลื่อนแปลงใหญ่ มากกว่า ๑ คน ก็ได้

๒. ขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการ

๒.๑ ทีมผู้จัดการและเกษตรกรในกลุ่มแปลงใหญ่ร่วมประชุม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มแปลงใหญ่ นำมากำหนดเป้าหมาย การพัฒนาแปลงทั้ง ๕ ด้าน (๑.การลดต้นทุน ๒. ด้านเพิ่มผลผลิต ๓. ด้านยกระดับคุณภาพผลผลิตสู่มาตรฐาน ๔. สอดคล้องความต้องการของตลาด ๕. เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการ) ตามแบบฟอร์มแบบบันทึกข้อมูลพื้นฐานรายแปลง ประกอบด้วยข้อมูล ๒ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐาน

ส่วนที่ ๒ เป้าหมายการพัฒนา ๕ ด้าน

๒.๒ ผู้จัดการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มฯ มาวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น จัดหาแหล่งน้ำ การจัดทำระบบ Logistic เป็นต้น

๓. ขั้นตอนการบริหารจัดการกลุ่ม (สร้างความเข้มแข็ง)

๓.๑ SC ประมงจัดประชุมทีมผู้จัดการและทีมสนับสนุน ๓ ทีม (ด้านประมง) เพื่อกำหนดแนวทางและแผนงานการสนับสนุนแปลงใหญ่ในพื้นที่

๓.๒ ผู้จัดการและผู้ช่วยผู้จัดการร่วมกับเกษตรกรทุกคนในกลุ่มร่วมกันจัดทำข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ข้อมูลการเลี้ยงสัตว์น้ำของเกษตรกร ข้อมูลผลผลิต และข้อมูลการตลาดของเกษตรกรรายบุคคลทุกคนอย่างละเอียด เพื่อเป็นฐานในการนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อส่งเสริม/แนะนำ เพื่อปรับปรุงแนวทางการเลี้ยงให้ถูกต้องตามหลักวิชาการของเกษตรกร

๓.๓ ผู้จัดการ/ผู้ช่วยผู้จัดการ/เกษตรกร นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการผลผลิต การตลาด ร่วมกันจัดทำแผนการผลิตรายครัวเรือน มีการบริหารจัดการการผลิตในกลุ่มที่เหมาะสมกับพื้นที่และตลาด มีการลดต้นทุนโดย เช่น เครื่องสูบน้ำ แห อวน และอื่นๆ ใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกัน หรือมีการต่อรองราคาปัจจัยการผลิต เช่น ลูกพันธุ์ อาหารสัตว์น้ำ วัสดุปรับปรุงบ่อ มีการพัฒนาการจัดการแปลงใหญ่ในด้านการจัดเก็บข้อมูล การฝึกอบรม การดูงานในพื้นที่ ที่ประสบผลความสำเร็จ

๔. ขั้นตอนการพัฒนาการผลิต

เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ผู้จัดการต้องผลักดัน อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำที่เหมาะสมให้เกษตรกรในกลุ่มทำงานและปรับปรุงการเลี้ยง ผลักดันการทำงาน สร้างศรัทธา สร้างความเข้าใจให้เกิดจากความต้องการของเกษตรกร

๔.๑ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (การลดต้นทุน/เพิ่มผลผลิต)

ผู้จัดการร่วมกับผู้ช่วยผู้จัดการ/เกษตรกร นำเอาเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาสนับสนุนการผลิตของเกษตรกร ได้แก่

- การแนะนำให้ใช้พันธุ์สัตว์น้ำพันธุ์ดี การแนะนำแหล่งผลิตสัตว์น้ำพันธุ์ดี ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงที่เหมาะสม

- แนะนำให้เกษตรกรวิเคราะห์ข้อมูลการเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อหาวิธีการลดต้นทุนในการผลิต เช่น ค่าอาหาร ค่าพันธุ์สัตว์น้ำ
- การแนะนำให้อาหารสัตว์น้ำที่มีคุณภาพดี คุ่มค่า เหมาะสม เช่น ช่วยให้สัตว์น้ำโตไว
- การแนะนำให้สมาชิกรวมตัวกันซื้ออาหารในปริมาณมาก ตามความต้องการของกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองราคาอาหารสัตว์น้ำจากผู้จำหน่ายในพื้นที่
- อาหารสัตว์น้ำ หากมีความต้องการอาหารปริมาณการใช้จำนวนมากอาจประสานกับบริษัทผู้ผลิตโดยตรง
- สนับสนุนจุลินทรีย์ในการปรับปรุงคุณภาพบ่อ (สนับสนุนปม.๑ ซึ่งเป็นจุลินทรีย์ที่เหมาะสมกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ)
- สนับสนุนคู่มือ การลดต้นทุน การเพาะเลี้ยงปลาของกรมประมง เพื่อใช้แนะนำและเป็นแนวทางในส่งเสริมการเลี้ยงปลาของเกษตรกรให้ถูกวิธีและถูกต้องตามหลักวิชาการ

๔.๒ การยกระดับมาตรฐานฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

- จัดอบรมให้ความรู้ หรือชี้แจงให้เกษตรกรรับรู้เกี่ยวกับมาตรฐานฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (GAP)
- สนับสนุน หรือส่งเสริมให้เกษตรกรปรับปรุงฟาร์ม เพื่อให้เข้าหลักเกณฑ์มาตรฐานและมีความเหมาะสมกับการเป็นฟาร์มมาตรฐาน
- สนับสนุนให้การรับรองมาตรฐานฟาร์ม ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์ม
- สนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร สนับสนุน การทำบัญชีฟาร์ม การเพิ่มสมาชิก การจดทะเบียนกลุ่มให้ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน องค์กรชุมชน ประมงท้องถิ่น หรือสหกรณ์
- ส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มเข้มแข็ง/การพัฒนากระบวนการกลุ่ม/การพัฒนาผู้จัดการแปลง (เกษตรกร)

๕. ขั้นตอนการพัฒนาด้านการตลาด

- สนับสนุนการแปรรูปสินค้า เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า โดยการจัดอบรมการแปรรูปสินค้า
- สนับสนุนให้เกษตรกรวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในท้องถิ่นจังหวัด
- การสนับสนุนจัดทำแปลงเรียนรู้ เพื่อเป็นการทดสอบหรือสาธิตเทคโนโลยีในประเด็นที่เกษตรกรต้องการทราบ หรือเทคโนโลยีที่ต้องการชักชวนให้เกษตรกรพัฒนา ภายใต้ความเห็นชอบของสมาชิก
- สนับสนุนให้รวมตัวกันขายสินค้า/ผลผลิตสัตว์น้ำ อาจหาคนกลางมารวบรวมสินค้าและพัฒนาเกษตรกรในกลุ่มให้สามารถวางแผนการผลิตและการจับได้ จนกระทั่งเป็นผู้ติดต่อประสานกับผู้ซื้อโดยตรงก็ได้

- สนับสนุนและผลักดันให้มีการผลิตสินค้าไปขายในตลาดชุมชน ตลาดเกษตรกร ตลาดต่างๆ หรือจำหน่ายในห้างโมเดิร์นเทรด
- เพิ่มช่องทางการตลาดโดยอาจประกาศขายผ่านทาง Online
- การประสานภาคเอกชน ราชการ รัฐวิสาหกิจ เพื่อมารับซื้อสินค้าโดยตรงและมีปริมาณการรับซื้อที่แน่นอน เพื่อสะดวกในการวางแผนการผลิตสินค้าของเกษตรกร

๒. ส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรเกษตรกรในแต่ละแปลง

๓. พัฒนาบริหารจัดการการตลาด

๔. บริหารจัดการโครงการ (พัฒนาผู้จัดการ/พัฒนาข้อมูลสารสนเทศ ฯลฯ)

๕. การเพิ่มคุณภาพ/ได้รับการรับรองคุณภาพ GAP

๑๑. ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

เกษตรกรในพื้นที่แปลงใหญ่มีการรวมกลุ่มผลิตสินค้าเกษตรด้านการประมง ตามแนวทางการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานที่เน้นการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ มีตลาดรองรับ ภายใต้การบริหารจัดการที่ดี สามารถเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันสินค้าเกษตรและสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร

๑๒. ผลผลิต (Output) พร้อมตัวชี้วัดผลผลิต

จำนวนแปลงที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ ไม่น้อยกว่า ๗๐ แปลง

๑๓. ผลลัพธ์ (Outcome) พร้อมตัวชี้วัดผลลัพธ์

ร้อยละของต้นทุนการผลิตที่ลดลง ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๓